DOMSTOLENS DOM

den 4 juni 2002 *

I mål C-99/00,

angående en begäran enligt artikel 234 EG, från Hovrätten för Västra Sverige, att domstolen skall meddela ett förhandsavgörande i det vid den nationella domstolen anhängiga brottmålet mot

Kenny Roland Lyckeskog,

angående tolkningen av artikel 234 tredje stycket EG och av artikel 45.1 i rådets förordning (EEG) nr 918/83 av den 28 mars 1983 om upprättandet av ett gemenskapssystem för tullbefrielse (EGT L 105, s. 1; svensk specialutgåva, område 2, volym 3, s. 146), i dess lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 355/94 av den 14 februari 1994 (EGT L 46, s. 5; svensk specialutgåva, område 2, volym 11, s. 41),

meddelar

DOMSTOLEN

sammansatt av ordföranden G.C. Rodríguez Iglesias, avdelningsordförandena P. Jann, F. Macken, N. Colneric och S. von Bahr samt domarna C. Gulmann, D.A.O. Edward, A. La Pergola, J.-P. Puissochet (referent), M. Wathelet, V. Skouris, J.N. Cunha Rodrigues och A. Rosas,

* Rättegångsspråk: svenska.

generaladvokat: A. Tizzano,
justitiesekreterare: R. Grass,

med beaktande av de skriftliga yttranden som har inkommit från:

— Sveriges regering, genom L. Nordling, i egenskap av ombud,

— Danmarks regering, genom J. Molde, i egenskap av ombud,

— Finlands regering, genom E. Bygglin, i egenskap av ombud,

— Förenade kungarikets regering, genom J.E. Collins, i egenskap av ombud, biträdd av M. Hoskins, barrister,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom L. Ström, i egenskap av ombud,

med hänsyn till referentens rapport,

och efter att den 21 februari 2002 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Hovrätten för Västra Sverige har, genom beslut av den 10 mars 2000 som inkom till domstolen den 16 mars samma år, i enlighet med artikel 234 EG ställt fyra frågor om tolkningen av artikel 234 tredje stycket EG och av artikel 45.1 i rådets förordning (EEG) nr 918/83 av den 28 mars 1983 om upprättandet av ett gemenskapssystem för tullbefrielse (EGT L 105, s. 1; svensk specialutgåva, område 2, volym 3, s. 146), i dess lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 355/94 av den 14 februari 1994 (EGT L 46, s. 5, svensk specialutgåva, område 2, volym 11, s. 41, nedan kallad förordning nr 918/83).

2 Dessa frågor har uppkommit i ett brottmål mot Kenny Lyckeskog, där denne har åtalats för försök till varusmuggling, eftersom han har försökt föra in 500 kg ris från Norge till Sverige utan att deklarera denna import.

De gemenskapsrättsliga bestämmelserna

3 När det gäller den hänskjutande domstolens skyldigheter föreskrivs följande i artikel 234 tredje stycket EG:

"När en sådan fråga uppkommer i ett ärende vid en domstol i en medlemsstat, mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning, skall den nationella domstolen föra frågan vidare till domstolen."

4 De gemenskapsrättsliga bestämmelser som är tillämpliga i målet vid hovrätten är artiklarna 45 och 47 i förordning nr 918/83, i vilka föreskrivs följande:

"*Artikel 45*

1. Om inte annat följer av artikel 46—49 skall befrielse från importtullar beviljas för varor som ingår i det personliga bagaget hos resenärer som kommer från ett tredje land, under förutsättning att denna import är av icke-kommersiell natur.

2. I punkt 1 används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

...

b) import av icke-kommersiell natur: import som

— är av tillfällig natur, och

— uteslutande består av varor för resenärens och hans familjs personliga bruk, eller av varor som är avsedda som gåvor. Varornas art och kvantitet bör inte ge anledning till tvivel om att de importeras för icke-kommersiella ändamål.

...

Artikel 47

Den befrielse som avses i artikel 45 skall beviljas upp till ett sammanlagt värde av 175 ecu per resande för andra varor än de som är upptagna i artikel 46.

Medlemsstaterna får emellertid sänka detta belopp till 90 ecu för resande under 15 år."

Den nationella lagstiftningen

5 Hovrätterna meddelar avgöranden som kan överklagas till Högsta domstolen. Prövningstillstånd krävs inte om det är fråga om ett överklagande av Riksåklagaren i mål där allmänt åtal förs. I övriga fall av överklagande till Högsta domstolen krävs prövningstillstånd av Högsta domstolen.

6 Högsta domstolen får enligt 54 kap. 10 § rättegångsbalken meddela prövningstillstånd endast om

"1. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen, eller

2. det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag".

Målet vid hovrätten och tolkningsfrågorna

7 Kenny Lyckeskog försökte år 1998 föra in 500 kg ris från Norge till Sverige. Strömstads tingsrätt fällde honom till ansvar för försök till varusmuggling. Tingsrätten ansåg att Lyckeskogs import var av kommersiell natur i den mening som avses i förordning nr 918/83, eftersom den översteg 20 kg, vilket var den mängd som genom beslut av tullmyndigheten hade medgetts som tullfri kvantitet vid privat införsel av ris.

8 Kenny Lyckeskog överklagade tingsrättens dom till Hovrätten för Västra Sverige, som ansåg sig kunna avgöra målet i sak, eftersom det inte förelåg några svårigheter att tolka de tillämpliga gemenskapsrättsliga bestämmelserna. Hovrätten ansåg emellertid att den var att anse som en domstol i sista instans och att

den därmed enligt artikel 234 tredje stycket EG var skyldig att begära förhandsavgörande av domstolen för att denna skulle tolka de relevanta bestämmelserna i förordning nr 918/83, eftersom de villkor som uppställdes i domen av den 6 oktober 1982 i mål 283/81, Cilfit m.fl. (REG 1982, s. 3415; svensk specialutgåva, volym 6, s. 513), inte föreföll vara uppfyllda.

9 Hovrätten för Västra Sverige beslutade mot denna bakgrund att ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

"1) Är en nationell domstol som i praktiken är sista instans i ett mål på grund av att det krävs prövningstillstånd för att målet skall kunna prövas av landets högsta domstol en sådan domstol som avses i artikel 234 tredje stycket EG?

2) Får en domstol som avses i artikel 234 tredje stycket EG underlåta att begära ett förhandsavgörande när den anser att det framstår som klart hur de gemenskapsrättsliga frågorna i målet skall bedömas även om frågorna inte faller in under doktrinen om acte claire eller acte éclairé?

Om EG-domstolen besvarar den första frågan nekande eller den första frågan jakande och den andra frågan nekande önskar hovrätten — men i annat fall inte — svar även på följande frågor

3) Enligt artikel 45.1 i rådets förordning (EEG) nr 918/83 av den 28 mars 1983 om upprättandet av ett gemenskapssystem för tullbefrielse skall, om inte annat följer av artikel 46-49 i förordningen, befrielse från importtullar beviljas för varor som ingår i det personliga bagaget hos resenärer som kommer från ett tredje land, under förutsättning att denna import är av icke-kommersiell natur. Innebär detta att varornas art och kvantitet objektivt sett inte bör ge anledning till tvivel om importens natur? Eller får man ta hänsyn till den enskilde individens levnadsmönster och vanor?

4) Vilken rättslig betydelse har nationella myndighetsföreskrifter vari anges hur stor tullfri kvantitet av en viss vara — på vilken rådets förordning (EEG) nr 918/83 av den 28 mars 1983 om upprättandet av ett gemenskapssystem för tullbefrielse är tillämplig — normalt skall medges?"

Den första frågan

10 Hovrätten för Västra Sverige har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida en nationell domstol, när det krävs prövningstillstånd för att överklaganden av dess avgöranden skall prövas av den högsta domstolsinstansen, skall anses vara en domstol mot vars avgöranden det enligt nationell lagstiftning inte finns något rättsmedel, i den mening som avses i artikel 234 tredje stycket EG.

11 Den danska regeringen har hävdat att samtliga domstolar, vars avgöranden kan överklagas endast om prövningstillstånd meddelas, skall betraktas som domstolar av sådant slag som avses i artikel 234 tredje stycket EG. Denna regering har till

stöd för sitt resonemang för det första anfört domen av den 15 juli 1964 i mål 6/64, Costa (REG 1964, s. 1141; svensk specialutgåva, volym 1, s. 211), där domstolen erinrade om att det av denna bestämmelse följer att nationella domstolar mot vars avgöranden det — som i målet vid hovrätten — inte finns något rättsmedel skall begära att domstolen meddelar ett förhandsavgörande om tolkningen av gemenskapsrätten. För det andra har denna regering hänvisat till domen av den 24 maj 1977 i mål 107/76, Hoffmann-La Roche (REG 1977, s. 957; svensk specialutgåva, volym 3, s. 375), där domstolen fastställde att den ordning som inrättats genom artikel 234 EG syftar till att säkerställa en enhetlig tolkning och tillämpning av gemenskapsrätten i alla medlemsstater och att tredje stycket bland annat har till syfte att förhindra att det i någon medlemsstat uppstår en inhemsk rättspraxis som inte står i överensstämmelse med de gemenskapsrättsliga reglerna. Enligt den danska regeringen utgör kravet på prövningstillstånd vid överklagande således ett hinder mot att gemenskapsrätten tolkas enhetligt, om enbart den högsta domstolsinstansen omfattas av skyldigheten i artikel 234 tredje stycket EG.

12 Även den svenska och den finländska regeringen har åberopat domen i det ovannämnda målet Costa i sina yttranden till domstolen, men de har gjort detta till stöd för ett synsätt som står i motsats till den danska regeringens synsätt. De förstnämnda regeringarna anser sålunda att det redan på grundval av den omständigheten att hovrätternas avgöranden kan överklagas kan fastslås att dessa domstolar inte omfattas av artikel 234 tredje stycket EG. Systemet med prövningstillstånd innebär endast att en klagandes möjlighet att få sitt överklagande prövat begränsas. Detta system innebär inte att möjligheten att överklaga hovrätternas avgöranden undanröjs, vilket Förenade kungarikets regering har påpekat. Denna regering har dessutom hävdat att en högsta domstolsinstans, när den prövar frågan huruvida överklagandet skall tas upp till sakprövning, kan begära förhandsavgörande angående tolkningen av en gemenskapsrättslig regel. I sitt svar på domstolens fråga härom har Hovrätten för Västra Sverige bekräftat att detta gäller för Högsta domstolen. Den svenska regeringen har för övrigt angett att hovrätterna omfattas av artikel 234 tredje stycket EG i de undantagsfall där det inte finns något ordinärt rättsmedel mot en hovrätts avgörande och där hovrätterna således formellt är sista instans.

13 Kommissionen har antagit samma ståndpunkt och har till stöd för sitt resonemang anfört att en domstol, som i egenskap av sista instans prövar frågan huruvida prövningstillstånd skall beviljas och som anser att en gemenskapsrätts-

lig fråga inte har behandlats på ett riktigt sätt, är skyldig att antingen begära förhandsavgörande av domstolen enligt artikel 234 tredje stycket EG eller att åberopa ett av de undantag från skyldigheten att begära förhandsavgörande som fastställdes i domen i det ovannämnda målet Cilfit m.fl. eller att återförvisa målet till en lägre instans. På detta sätt bevaras i varje fall möjligheten att begära ett förhandsavgörande och det finns ingen risk för att gemenskapsrätten inte tolkas enhetligt.

14 Domstolen konstaterar att skyldigheten för nationella domstolar, mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel, att begära förhandsavgörande av EG-domstolen är ett led i samarbetet mellan de nationella domstolarna, som skall tillämpa gemenskapsrätten, och domstolen. Denna skyldighet har bland annat till syfte att förhindra att det i någon medlemsstat uppstår en inhemsk rättspraxis som inte står i överensstämmelse med de gemenskapsrättsliga reglerna (se bland annat domen i det ovannämnda målet Hoffmann-La Roche, punkt 5, och av den 4 november 1997 i mål C-337/95, Parfums Christian Dior, REG 1997, s. I-6013, punkt 25).

15 Detta syfte uppnås när de högsta domstolsinstanserna (domen i det ovannämnda målet Parfums Christian Dior) samt varje nationell domstol, mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel (dom av den 27 mars 1963 i de förenade målen 28/62—30/62, Da Costa en Schaake m.fl., REG 1963, s. 59; svensk specialutgåva, volym 1, s. 171), är bundna av denna skyldighet att begära förhandsavgörande, med förbehåll för de begränsningar som har godtagits av domstolen (domen i det ovannämnda målet Cilfit m.fl.).

16 En nationell överrätts avgöranden, som kan överklagas av parterna till en högsta domstolsinstans, härrör inte från "en domstol i en medlemsstat, mot vars avgöranden det inte finns något rättsmedel enligt nationell lagstiftning" i den mening som avses i artikel 234 EG. Den omständigheten att det krävs prövningstillstånd för att den högsta domstolstolsinstansen skall ta upp sådana överklaganden till prövning medför inte att parterna inte har något rättsmedel.

17 Det förhåller sig på detta sätt i det svenska systemet. Parterna har under alla omständigheter rätt att överklaga en hovrätts dom till Högsta domstolen och hovrätterna kan således inte betraktas som domstolar som meddelar avgöranden mot vilka det inte finns något rättsmedel. Det skall påpekas att Högsta domstolen enligt 54 kap. 10 § rättegångsbalken får meddela prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen. Om det sålunda föreligger en osäkerhet om hur gällande rätt, inklusive gemenskapsrätten, skall tolkas kan detta medföra att den högsta domstolsinstansen i sista hand prövar frågan.

18 Om det uppkommer en fråga om tolkningen eller giltigheten av en gemenskapsrättslig regel är den högsta domstolsinstansen enligt artikel 234 tredje stycket EG skyldig att — antingen när den prövar frågan huruvida prövningstillstånd skall meddelas eller vid ett senare tillfälle — begära förhandsavgörande av EG-domstolen.

19 Den första frågan skall således besvaras på så sätt att en nationell domstol inte omfattas av skyldigheten i artikel 234 tredje stycket EG när dess avgöranden kan överklagas till den högsta domstolsinstansen på sådana villkor som tillämpas på den hänskjutande domstolens avgöranden.

Den andra frågan

20 Hovrätten för Västra Sverige har ställt den andra frågan för att få klarhet i huruvida en hovrätt — för det fall den skall anses vara en sådan domstol som avses i artikel 234 tredje stycket EG — är skyldig att begära förhandsavgörande av domstolen när det inte föreligger några svårigheter att tolka den gemenskapsrättsliga regel som är tillämplig i den tvist som den har att avgöra, men villkoren för att tillämpa doktrinen om acte clair enligt domen i det ovannämnda målet Cilfit m.fl. inte är uppfyllda.

21 Med beaktande av svaret på den första frågan och av att Högsta domstolen, enligt den svenska lagstiftningen, kan begära förhandsavgörande av domstolen när en hovrätts avgörande har överklagats till den, behöver den andra frågan inte besvaras.

Den tredje frågan

22 Hovrätten har bett domstolen att närmare ange vilka kriterier som gäller för att fastställa huruvida import av varor som ingår i det personliga bagaget hos en resenär som kommer från ett tredje land uteslutande är av icke-kommersiell natur i den mening som avses i artikel 45.1 i förordning nr 918/83 och särskilt huruvida det vid denna bedömning skall tas hänsyn till den enskilde individens levnadsmönster och vanor.

23 Den finländska regeringen anser att när varor som ingår i det personliga bagaget hos en resenär på grund av deras art eller att det är fråga om en betydande mängd förefaller ha importerats för kommersiella ändamål skall resenärens levnadsmönster och vanor undersökas. Om det efter denna undersökning inte framstår som om varorna är avsedda för resenärens eller hans familjs personliga bruk, får tullmyndigheten anse att importen är av kommersiell natur och följaktligen underlåta att medge tullbefrielse. Kommissionen delar detta synsätt, vilket innebär att det skall göras en bedömning från fall till fall av om det är lämpligt att medge tullbefrielse.

24 Den svenska regeringen anser också att det vid bedömningen av huruvida importen av en vara som ingår i en resenärs personliga bagage är av kommersiell natur skall tas hänsyn till såväl varornas art och kvantitet som den enskildes ekonomiska och personliga förhållanden (i målet vid hovrätten är resenärens hustru av asiatiskt ursprung). Regeringen har till stöd för sin uppfattning åberopat domen av den 6 december 1990 i mål C-208/88, kommissionen mot

Danmark (REG 1990, s. I-4445), där domstolen fastställde att artikel 45 i förordning nr 918/83 inte ger utrymme för medlemsstaterna att tillämpa en ovillkorlig presumtion, som innebär att en import skall anses vara av kommersiell natur när de importerade varorna som ingår i en resenärs personliga bagage överstiger en viss kvantitet.

25 Domstolen konstaterar att det framgår av de relevanta bestämmelserna i förordning nr 918/83 att med import av icke-kommersiell natur avses import som uteslutande består av varor för resenärens eller hans familjs personliga bruk, eller av varor som är avsedda som gåvor. Varornas art och kvantitet bör inte ge anledning till tvivel om att de importeras för icke-kommersiella ändamål.

26 Vad som är personligt bruk varierar per definition från en person till en annan och från en kultur till en annan. Det vore därför föga tillfredsställande att utarbeta en definition, som skulle tjäna som referens, av vad som typiskt sett skall anses vara personligt bruk. För att förordning nr 918/83 skall tillämpas på ett riktigt sätt är det således absolut nödvändigt att det görs en bedömning från fall till fall av om importen är av kommersiell natur eller inte, med beaktande, i förekommande fall, av varje resenärs levnadsmönster och vanor. Även om de berörda varornas art och kvantitet ingår bland de omständigheter som skall beaktas, kan tullmyndigheterna inte begränsa sig till dessa omständigheter vid bedömningen av om importen är av kommersiell natur eller inte.

27 Den tredje frågan skall således besvaras på så sätt att frågan huruvida en varuimport är av icke-kommersiell natur i den mening som avses i artikel 45.2 b i förordning nr 918/83 skall prövas på grundval av en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Härvid skall det tas hänsyn till importmängden, vilken typ av import det rör sig om och hur ofta den berörde resenären importerar samma slags varor, samt även, i förekommande fall, till resenärens levnadsmönster och vanor eller till hans familjekrets.

Den fjärde frågan

28 Hovrätten har ställt den fjärde frågan för att få klarhet i huruvida det är förenligt med förordning nr 918/83 att i nationella myndighetsföreskrifter fastställa hur stor kvantitet av en vara — på vilken denna förordning är tillämplig — som får importeras tullfritt.

29 Den finländska regeringen har erinrat om syftet med förordning nr 918/83, vilket är att inrätta ett enhetligt system för tullbefrielse inom hela gemenskapen.

30 Den finländska regeringen anser, liksom den svenska regeringen och kommissionen, att denna förordning inte innebär att medlemsstaterna får införa mer omfattande kvantitativa restriktioner för vissa varor, såvida inte dessa restriktioner grundas på hänsyn till moral eller allmän ordning. Förordningen innebär inte heller att medlemsstaterna får föreskriva att bedömningen av om en import är av kommersiell natur eller inte kan ske enbart på grundval av mängden importerade varor. Sådana nationella bestämmelser är, enligt de nämnda regeringarna och kommissionen, oförenliga med förordning nr 918/83.

31 Däremot anser dessa regeringar och kommissionen att gemenskapsrätten inte utgör något hinder mot icke-bindande instruktioner utarbetade av tullmyndigheterna, där det för en viss vara anges en högsta mängd upp till vilken resenären inte på annat sätt behöver styrka att importen är av icke-kommersiell natur.

32 Domstolen anser att en sådan tolkning av förordning nr 918/83 ligger i linje med svaret på den tredje frågan. Om medlemsstaterna hade rätt att införa kvantitativa restriktioner som grundades på andra hänsyn än moral eller allmän ordning, skulle detta utgöra ett hot mot enhetligheten i systemet för tullbefrielse inom hela gemenskapen. Instruktioner utarbetade av tullmyndigheterna är emellertid inte oförenliga med den ordning som inrättats genom förordning nr 918/83, försåvitt de inte utgör ett förtäckt sätt att införa en ovillkorlig presumtion för att en import är av kommersiell natur utan endast används som ett icke-bindande hjälpmedel för att underlätta tullförfarandet.

33 Den fjärde frågan skall således besvaras på så sätt att artikel 45 i förordning nr 918/83 utgör hinder mot nationella myndighetsföreskrifter eller nationell administrativ praxis, som innebär att det på ett bindande sätt fastställs kvantitativa begränsningar i fråga om tullbefrielse eller som skulle medföra att det, på grundval av mängden importerade varor, uppstod en ovillkorlig presumtion för att en import är av kommersiell natur.

Rättegångskostnader

34 De kostnader som har förorsakats den svenska, den finländska och den brittiska regeringen samt kommissionen, vilka har inkommit med yttranden till domstolen, är inte ersättningsgilla. Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna.

På dessa grunder beslutar

DOMSTOLEN

— angående de frågor som genom beslut av den 10 mars 2000 har ställts av Hovrätten för Västra Sverige — följande dom:

1) En nationell domstol omfattas inte av skyldigheten i artikel 234 tredje stycket EG när dess avgöranden kan överklagas till den högsta domstolsinstansen på sådana villkor som tillämpas på den hänskjutande domstolens avgöranden.

2) Frågan huruvida en varuimport är av icke-kommersiell natur i den mening som avses i artikel 45.2 b i rådets förordning (EEG) nr 918/83 av den 28 mars 1983 om upprättandet av ett gemenskapssystem för tullbefrielse, i dess lydelse enligt rådets förordning (EG) nr 355/94 av den 14 februari 1994, skall prövas på grundval av en helhetsbedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Härvid skall det tas hänsyn till importmängden, vilken typ av import det rör sig om och hur ofta den berörde resenären importerar samma slags varor, samt även, i förekommande fall, till resenärens levnadsmönster och vanor eller till hans familjekrets.

3) **Artikel 45 i förordning nr 918/83, i dess lydelse enligt förordning nr 355/94, utgör hinder mot nationella myndighetsföreskrifter eller nationell administrativ praxis, som innebär att det på ett bindande sätt fastställs kvantitativa begränsningar i fråga om tullbefrielse eller som skulle medföra att det, på grundval av mängden importerade varor, uppstod en ovillkorlig presumtion för att en import är av kommersiell natur.**

Rodríguez Iglesias	Jann	Macken
Colneric	von Bahr	Gulmann
Edward	La Pergola	Puissochet
Wathelet		Skouris
Cunha Rodrigues		Rosas

Avkunnad vid offentligt sammanträde i Luxemburg den 4 juni 2002.

R. Grass — G.C. Rodríguez Iglesias

Justitiesekreterare — Ordförande